

ҚОНУНИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН **Дар бораи монополияҳои табиӣ**

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2007, №3, мод. 168; соли 2008, №10, мод.814)

Бо Қарори Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10-уми январи соли 2007, № 438 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2007, № 1, мод. 4) қабул гардидааст.

Бо Қарори Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22-юми феввали соли 2007, № 277 (Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 2007, № 2, мод.77) ҷонибдорӣ гардидааст.

БОБИ 1. Муқаррароти умумӣ

Моддаи 1. Мақсади Қонуни мазкур

Қонуни мазкур асосҳои ҳуқуқии сиёсати давлатиро оид ба монополияҳои табиӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян месозад ва барои ба даст овардани мувозинаи манфиатҳои истеъмолкунандагон ва субъектҳои монополияҳои табиӣ, ки дастрасии молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) пешниҳодшавандаи ин субъектҳоро ба истеъмолкунандагон ва фаъолияти самараноки субъектҳои монополияҳои табиӣро таъмин менамояд, равона шудааст.

Моддаи 2. Доираи амали Қонуни мазкур

Қонуни мазкур муносибатҳоро танзим мекунад, ки дар бозори мол (кор, хизматрасонӣ) ба амал омада, бо мавҷудият ва фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ алоқаманд мебошанд.

Муқаррароти Қонуни мазкур ба амалҳои (беамалии) субъектҳои монополияҳои табиӣ, муассисони (иштирокчиёни) онҳо, ки берун аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом дода мешаванд, низ паҳн мегарданд, агар ин амалҳо (беамалӣ) муҳолифи Қонуни мазкур бошанд ва ба истеъмолкунандагони молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) монополияҳои табиӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон зарар расонида тавонанд.

Амали Қонуни мазкур нисбати соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқие, ки фаъолияти ба соҳаи монополияи табиӣ тааллуқдоштаро танҳо бо бунёд ва истифодаи объектҳо бо мақсади таъмини эҳтиёҷоти худӣ амалӣ месозанд, татбиқ намегардад.

Барои субъекти бозор, ки фаъолияти мутобиқи Қонуни мазкур ба соҳаи монополияи табиӣ тааллуқдоштаро анҷом медиҳад, танзим ва назорати давлатӣ танҳо нисбати чунин фаъолият татбиқ мегардад.

Моддаи 3. Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи монополияҳои табиӣ

Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи монополияҳои табиӣ ба Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз Қонуни мазкур, дигар санадҳои меъерии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофнамудаи Тоҷикистон иборат мебошад.

Моддаи 4. Мафҳумҳои асосӣ

Дар Қонуни мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

- **монополияи табиӣ** – ҳолати бозори мол (кор, хизматрасонӣ), ки ҳангоми он ташкил кардани шароити рақобатнок барои қонунгардонидани талабот ба намудҳои муайяни молҳо

(корҳо, хизматрасониҳо) ғайриимкон аст ё ин амал бо назардошти хусусиятҳои хоси технологии истеҳсолот (бинобар хеле кам шудани хароҷот ба воҳиди мол вобаста ба афзоиши ҳаҷми истеҳсолот) аз нигоҳи иқтисодӣ матлуб намебошад;

- **субъекти монополияи табиӣ** – субъекти хоҷагидор (шахси ҳуқуқӣ), ки ба истеҳсоли (фурӯши) молҳо, иҷрои кор ва (ё) хизматрасонӣ ба истеъмолкунандагон дар шароити монополияи табиӣ машғул аст;

- **хизматрасонии умумӣ** - истеҳсоли молҳо ва пешниҳод намудани хизматрасонӣ (иҷрои кор) аз ҷониби субъекти монополияи табиӣ барои ҳамаи истеъмолкунандагон дар ҳудуди муайяни Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар он субъектҳои монополияи табиӣ фаъолият бурда, қодиранд молҳоро (корҳо, хизматрасониҳоро) пешниҳод намоянд;

- **истеъмолкунандаи молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табиӣ** - шахси воқеӣ ё ҳуқуқӣ, ки молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табииро харидорӣ менамоянд;

- **тариф (наrx)** – ифодаи пулии арзиши молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табиӣ, ки аз ҷониби мақомоти ваколатдор тасдиқ гардидааст (минбаъд - тариф);

- **сметай тариф** – маълумоти ҷамъбасти дар хусуси моддаҳои даромаду хароҷоти субъекти монополияи табиӣ, ки ҳар сол аз ҷониби мақомоти ваколатдор тасдиқ карда мешавад;

- **тарифи муваққатии ҷубронкунанда** – тарифе, ки аз ҷониби мақомоти ваколатдор бо мақсади ҷуброни зарари ба истеъмолкунандагон расонидаи субъекти монополияи табиӣ муқаррар карда мешавад;

- **коэффитсиенти муваққатии пасткунанда** – бузургии, ки аз ҷониби мақомоти ваколатдор муқаррар шуда, бо мақсади ҳимояи манфиатҳои истеъмолкунандагон ва субъекти монополияи табиӣ барои ҳисоби тариф истифода бурда мешавад;

- **муҳокимаи оммавӣ** - расмиёти муҳокимаи лоиҳаи тарифҳо ё сатҳи ниҳии онҳо барои молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) танзимшавандаи субъекти монополияи табиӣ бо даъвати намояндагони мақомоти ҳокимияти давлатӣ, истеъмолкунандагон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятии онҳо, воситаҳои ахбори омма ва субъектҳои монополияи табиӣ;

- **мақомоти ваколатдор** – мақомоти давлатие, ки фаъолияти соҳаҳои монополияи табииро назорат ва танзим менамояд.

Мафҳумҳои «мол», «бозори мол», «субъекти хоҷагидор», «гурӯҳи шахсон» ба маъноҳое истифода бурда мешаванд, ки дар моддаи 3 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи рақобат ва маҳдудкунии фаъолияти инҳисорӣ дар бозорҳои мол» зикр гардидаанд.

Моддаи 5. Соҳаи фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ

Қонуни мазкур фаъолияти субъектҳои монополияи табииро дар соҳаҳои зайл танзим менамояд:

- хизматрасонӣ дар мавриди ҳамлу нақли нафт ва маҳсулоти нафти тавассути қубурҳои магистралӣ;

- хизматрасонӣ дар мавриди харид ва интиқоли гази табиӣ тавассути қубурҳои магистралӣ ва (ё) тақсимкунанда, истифодаи дастгоҳҳои газтақсимкунанда ва қубурҳои газгузаронии ба онҳо вобаста;

- хизматрасонӣ дар мавриди истеҳсол, интиқол ва (ё) тақсими нерӯи барқ ва (ё) гармӣ;

- хизматрасонии ҳамлу нақл тавассути роҳи оҳан;

- хизматрасонии терминалҳои нақлиёт, фурудгоҳҳои ҳавой ва аэронавигатсия;

- хизматрасонии алоқаи барқӣ, почта ва телекоммуникатсия бо истифодаи хатҳои шабакаҳои маҳаллӣ;

- хизматрасонии хоҷагии об ва (ё) системаи канализатсия;

- хизматрасонии ҳамлу нақл тавассути роҳҳои ҳавой дар самтҳои маҳаллӣ.

Субъектҳои монополияҳои табиӣ ба Феҳристи субъектҳои монополияҳои табиӣ, ки аз бахшҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ иборат мебошанд, бо нишондоди намудҳои молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) пешниҳодшавандае, ки дар доираи танзими Қонуни мазкур қарор доранд, ворид мегарданд.

Тартиби ба Феҳристи субъектҳои монополияҳои табиӣ ворид ва аз он хорич намудани

субъектҳо аз тарафи мақомоти давлатие, ки назорат ва танзими давлатиро дар соҳаҳои монополияҳои табиӣ ба амал мебарорад, муқаррар карда мешавад.

Ба боздоштани гузариши субъектҳои соҳаҳои монополияҳои табиӣ аз ҳолати монополияҳои табиӣ ба ҳолати бозори рақобатнок дар мавриди мавҷудияти асоснокии иқтисодии чунин гузариш иҷозат дода намешавад.

БОБИ 2. Назорати давлатии монополияҳои табиӣ

Моддаи 6. Усулҳои танзими фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ

Аз ҷониби мақомоти ваколатдор метавонанд усулҳои зерини танзими фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ истифода шаванд:

- танзими нархе, ки ба воситаи муайян ва тасдиқ намудани тарифҳо ва ё сатҳи ниҳоии онҳо амалӣ мегардад;

- муайян намудани истеъмолкунандагоне, ки хизматрасонӣ ба онҳо ҳатмист ва таъмини ҳадди ақали хизматрасонӣ ба онҳо дар сурати мавҷуд набудани имконияти қонеъ гардонидани тамоми талабот ба моли (қори, хизматрасонии) аз ҷониби субъектҳои монополияи табиӣ истеҳсолшаванда (фурӯхташаванда) бо назардошти зарурати ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои қонунии шаҳрвандон.

Мақомоти ваколатдор қарорро оид ба истифодаи усулҳои дар Қонуни мазкур пешбинишудаи танзим нисбати субъекти мушаххаси монополияи табиӣ дар асоси таҳлили фаъолияти он, бо назардошти таъсири усули интихобшаванда ҳамчун омил барои баланд бардоштани сифати молҳои (қорҳои, хизматрасониҳои) истеҳсолшаванда (фурӯхташаванда) ва ҳамчунин барои қонеъ гардонидани эҳтиёҷот нисбат ба онҳо қабул мекунад ва ҳамзамон, ба асоснокии хароҷот баҳо дода, ҳолатҳои зеринро ба инобат мегирад:

- хароҷоти истеҳсоли (фурӯши) молҳо (қорҳо, хизматрасониҳо), аз ҷумла музди меҳнат, арзиши ашёи хом ва маҳсулот, хароҷоти иловагӣ;

- андозҳо ва пардохтҳои дигар;

- арзиши воситаҳои асосии истеҳсолӣ, талабот ба сармоягузори барои азнавистеҳсолкунии онҳо зарурбуда ва ҳисобҳои истеҳлоки (амортизатсионӣ);

- фоидаи пешбинишаванда дар мавриди фурӯши молҳо (қорҳо, хизматрасониҳо) аз рӯи тарифҳои гуногун;

- дурии гурӯҳҳои гуногуни истеъмолкунандагон аз маҳали истеҳсоли молҳо;

- мутобиқати сифати молҳои (қорҳои, хизматрасониҳои) истеҳсолшаванда (фурӯхташаванда) ба талаботи истеъмолкунандагон.

Дар мавриди қабули қарор дар бораи истифодаи усулҳои танзими фаъолияти субъекти мушаххаси монополияи табиӣ мақомоти ваколатдор ўҳдадор аст, ки иттилооти аз ҷониби шахсони манфиатдор дар бораи фаъолияти субъекти монополияи табиӣ пешниҳодгардидаро баррасӣ намояд.

Моддаи 7. Тартиби пешниҳоди лоиҳаҳои тарифҳои субъекти монополияҳои табиӣ

Ҳангоми зарурати тасдиқи (тағйири) тарифҳои молҳои (қорҳои, хизматрасониҳои) пешниҳодшаванда субъекти монополияи табиӣ ба мақомоти ваколатдор ҳуҷҷатҳоро барои баррасии тарифҳо пешниҳод менамояд.

Субъекти монополияи табиӣ вазифадор аст, ки сметаи тариф ва лоиҳаҳои тарифҳои молҳои (қорҳои, хизматрасониҳои) худро як моҳ пеш аз мӯҳлати амалӣ гардидани онҳо пешниҳод созад.

Дар ҳолати бо ташаббуси мақомоти ваколатдор аз нав баррасӣ намудани тарифҳо, субъекти монополияи табиӣ вазифадор аст, ки дар мӯҳлати як моҳ ҳисобҳои аз нигоҳи иқтисодӣ асоснок ва иттилооти дигарро, ки барои тасдиқи тарифи нав зарур аст, пешниҳод намояд.

Лоиҳаҳои тарифҳои молҳои (қорҳои, хизматрасониҳои) субъектҳои монополияи табиӣ аз ҷониби мақомоти ваколатдор дар мӯҳлати як моҳ баррасӣ карда мешаванд, агар ҳисобҳои аз нигоҳи иқтисодӣ асоснок мутобиқи талаботи моддаи 6 Қонуни мазкур сари вақт пешниҳод гардида бошанд.

Моддаи 8. Тартиби баррасии лоиҳаҳои тарифҳои субъектҳои монополияҳои табиӣ

Дар сурати ворид шудани пешниҳод оид ба тағйир додани тарифҳои амалкунандаи (ё сатҳи ниҳоии тарифҳои) молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъектҳои монополияҳои табиӣ, мақомоти ваколатдор:

- ташҳиси иқтисодӣ, молиявӣ ва дар ҳолатҳои зарурӣ ташҳиси техникаии лоиҳаҳои тарифҳоро мегузаронад;

- дар асоси ташҳиси лоиҳаи тарифи пешниҳодшудаи молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъектҳои монополияи табиӣ қарори пешакӣ мебарорад.

Ҳангоми баргузории муҳокимаи оммавӣ мақомоти ваколатдор вазифадор аст, ки на дертар аз се рӯзи пеш аз баргузории муҳокима оид ба сана ва маҳалли доир шудани он дар нашрияҳои ҷопӣ иттилоот ба таъб расонад. Муҳокимаи оммавӣ дар мӯҳлати на дертар аз даҳ рӯзи пеш аз санаи қабули қарори ниҳой оид ба тасдиқи тарифҳо барои молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табиӣ гузаронида мешавад.

Тартиби баргузории муҳокимаи оммавӣ аз тарафи мақомоти ваколатдор тасдиқ карда мешавад.

Моддаи 9. Тартиби тасдиқи тарифҳои субъектҳои монополияи табиӣ

Қарори ниҳой дар хусуси тасдиқи тарифҳои молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъектҳои монополияи табиӣ бояд ба субъекти монополияи табиӣ дар мӯҳлати на дертар аз сӣ рӯз то лаҳзаи амалӣ гардидани он фиристода шавад.

Субъекти монополияи табиӣ вазифадор аст, ки иттилоотро дар хусуси тағйир ёфтани тарифҳо дар мӯҳлати на дертар аз бист рӯз то лаҳзаи амалӣ гардидани онҳо ба маълумоти истеъмолкунандагон расонад.

Тасдиқи тарифҳо бо ташаббуси мақомоти ваколатдор тибқи тартиби умумии муқаррарнамудаи Қонуни мазкур анҷом дода мешавад.

Моддаи 10. Танзими давлатии фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ

Танзими давлатии фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ бо роҳҳои зерин сурат мегирад:

- тасдиқи тариф;

- тасдиқи сатҳи ниҳоии тариф;

- тасдиқи сметаи тарифӣ;

- тасдиқи коэффитсиенти муваққати пасткунанда;

- тасдиқи тартиби маҳсуси ҳисоби хароҷот;

- тасдиқи тартиби пешбурди баҳисобгирии алоҳидаи фоида, хароҷот ва активҳои истифодашуда аз рӯи ҳар намуди молҳо (корҳо, хизматрасониҳо) ва дар маҷмӯъ аз рӯи намудҳои дигари фаъолият;

- тасдиқи ҳадди ниҳоии фоида;

- тасдиқи тарифи муваққати ҷубронкунанда.

Танзими давлатии фаъолияти субъекти монополияи табиӣ, ки ба истеҳсоли нерӯи гармӣ дар нерӯгоҳҳои дорои шакли мухталифи истеҳсол машғул мебошад, бо назардошти ҳамаҷонибаи хусусиятҳои режими технологияи истеҳсоли нерӯи барқу гармӣ ва ташаккул додани нархи нерӯи барқ дар бозори рақобатнок анҷом дода мешавад.

Моддаи 11. Назорати давлатӣ дар соҳаҳои монополияҳои табиӣ

Бо мақсади пешбурди сиёсати самараноки давлатӣ дар соҳаҳои фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ мақомоти ваколатдор назоратро оид ба амалҳои анҷом медиҳад, ки бо иштирок ё нисбати субъектҳои монополияи табиӣ сурат мегиранд ва натиҷаи онҳо боиси поймол гардидани манфиатҳои истеъмолкунандагони молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) мешаванд, ки нисбатан мутобиқи Қонуни мазкур танзим сурат мегирад ё боиси монёв шудан ба гузариши аз нигоҳи иқтисодӣ асосноки бозори молии дахлдор аз ҳолати монополияи табиӣ ба ҳолати бозори рақобатнок мегарданд.

Мақомоти ваколатдор назоратро аз болои амалҳои зерин анҷом медиҳад:

- ҳама гуна аҳдҳои, ки дар натиҷаи он субъекти монополияи табиӣ ҳуқуқи моликиятро ба

воситаҳои асосӣ, ки барои истеҳсоли (фурӯши) молҳои (корҳо, хизматрасониҳо) мутобиқи Қонуни мазкур танзимшаванда истифода бурда мешаванд ё истифода бурда намешаванд, соҳиб мешавад;

- сармоягузориҳои субъекти монополияи табиӣ дар истеҳсоли (фурӯши) молҳои (корҳои, хизматрасониҳои), ки нисбати онҳо мутобиқи Қонуни мазкур танзим сурат намегирад;

- фурӯхтан, иҷора додан ва ё аҳди дигаре, ки дар натиҷаи он субъекти хоҷагӣ ё субъекти монополияи табиӣ ҳуқуқи ихтиёрдорӣ ва истифода ё ҳуқуқи моликиятро ба қисмате аз воситаҳои асосии субъекти монополияи табиӣ, ки барои истеҳсоли (фурӯши) молҳои (корҳо, хизматрасониҳо) мутобиқи Қонуни мазкур танзимшаванда истифода бурда мешаванд ё истифода бурда намешаванд, пайдо мекунад;

- азнавташкилдихӣ ва барҳамдиҳии субъекти монополияи табиӣ.

Барои иҷрои амалҳои қисми дуҷуми моддаи мазкур субъекти монополияи табиӣ вазифадор аст, ки ба мақомоти ваколатдор оид ба додани ризоият барои иҷрои чунин амалҳо дархост пешниҳод намояд ва иттилооти барои қабули қарор зарурро пешниҳод намояд.

Мақомоти ваколатдор ҳуқуқи рад намудани дархостро дорад, агар амали дар он зикршуда ба натиҷаҳои манфии дар қисми якуми моддаи мазкур пешбинишуда оварда расонад, инчунин дар ҳолатҳои, ки аз тарафи дархостдиҳанда ҳамаи ҳуҷҷатҳои зарурӣ пурра пешниҳод нагардидаанд ва ё дар чараёни баррасии онҳо муқаррар гардад, ки маълумоти дар онҳо ҷойдошта, ки барои қабули қарор аҳамияти муҳим доранд, эътимоднок нестанд.

Мақомоти ваколатдор на дертар аз сӣ рӯзи баъди қабули дархост ба дархостдиҳанда ба таври хаттӣ дар бораи қарори худ, яъне розӣ будан ё рад кардан хабар медиҳад. Сабабҳои рад гардидани дархост бояд асоснок бошанд.

Дар сурати барои қабули қарор пайдо шудани зарурияти гирифтани маълумоти иловагӣ, мақомоти ваколатдор ҳуқуқ дорад, ки аз дархосткунанда онро талаб карда, мӯҳлати баррасии дархостро то сӣ рӯз зиёд намояд, ба шарте, ки ин талабнома дар як вақт бо огоҳинома дар бораи дароз кардани мӯҳлати баррасии дархост ба дархосткунанда на дертар аз понздаҳ рӯзи баъди қабули дархост фиристода шавад.

Шахс ва ё гурӯҳи шахсоне, ки дар натиҷаи харидорӣ саҳмия дар бозор аз сармояи оинномавии субъекти монополияи табиӣ ва ё дар натиҷаи аҳдҳои дигар, аз ҷумла аз тариқи шартномаҳои супориш, идораи ба боварӣ асосёфта ва гарав ба бештар аз 0,5 фоизи теъдоди умумии овозҳои ба тамоми саҳмияҳои сармояи оинномавии ба субъектҳои монополияи табиӣ тааллуқдошта соҳиб гардидаанд, вазифадоранд, ки дар ин бора ва инчунин дар бораи ҳамаи ҳолатҳои тағйири теъдоди овозҳои ба онҳо тааллуқдошта мақомоти ваколатдорро дар мӯҳлати се рӯзи ба он соҳиб шудан, огоҳ созанд. Ҳамин гуна ўҳдадориро субъекти монополияи табиӣ низ дорад, ки бештар аз 0,5 фоизи шумораи умумии овозҳои ба тамоми саҳмияҳо тааллуқдоштаи субъекти дигари хоҷагидорро соҳиб гардидааст.

Моддаи 12. Қабули қарор оид ба татбиқ намудан, тағйир додан ё қатъи танзими фаъолияти субъектҳои монополияи табиӣ аз ҷониби мақомоти ваколатдор

Қарор оид ба ҳамаи масъалаҳои татбиқ намудан, тағйир додан ё қатъи танзими фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ, инчунин истифодаи усулҳои танзими пешбининамудаи Қонуни мазкур аз ҷониби мақомоти ваколатдор дар мӯҳлати на дертар аз як моҳ баъд аз ворид гардидани мурочиати субъекти монополияи табиӣ қабул карда мешавад. Рад кардани (қисман рад кардани) қабули пешниҳоди воридшуда бояд асоснок карда шавад.

БОБИ 3. Мақомоти ваколатдор дар соҳаи танзими фаъолияти монополияҳои табиӣ

Моддаи 13. Мақомоти ваколатдори танзимкунандаи фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ

Танзим ва назорати фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣро мақомоти давлатии аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатдоршуда (минбаъд - мақомоти ваколатдор) анҷом медиҳад.

Моддаи 14. Вазифаҳо ва ҳуқуқҳои мақомоти ваколатдор

Мақомоти ваколатдор вазифаҳои асосии зеринро иҷро мекунад:

- Феҳристи субъектҳои монополияҳои табииро, ки нисбатан танзими давлатӣ ва назорат татбиқ мегарданд, тартиб медиҳад ва пеш мебарад;

- усулҳои танзими мутобиқи Қонуни мазкур пешбинигардидаро, ки нисбати субъекти мушаххаси монополияи табиӣ истифода мегарданд, муайян месозад;

- дар доираи салоҳияти худ риояи талаботи Қонуни мазкурро назорат менамояд;

- шартномаҳои намунавиро, ки аз ҷониби субъектҳои монополияҳои табиӣ бо истеъмолкунандагон баста мешаванд, таҳия ва тасдиқ менамояд;

- дастурамали тартиби муайян, тасдиқ ва ҷорӣ намудани тарифҳо ва сметаи тарифии молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъектҳои монополияҳои табиӣ, қоидаҳои ташаккул ва пешбурди Феҳристи субъектҳои монополияҳои табиӣ, қоидаҳои тартиби баррасии парвандаҳоро дар бораи вайронкунии Қонуни мазкур таҳия ва тасдиқ менамояд;

- мувофиқи тартиби муқарраргардида оид ба такмил додани қонунгузорӣ дар бораи монополияҳои табиӣ пешниҳодҳо ирсол менамояд;

- таҷрибаи татбиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи монополияҳои табииро ҷамъбаст карда, дар асоси он тавсияҳои методӣ таҳия ва тасдиқ менамояд.

Мақомоти ваколатдор ҳуқуқҳои зеринро доро мебошад:

- қарорҳои барои субъектҳои монополияҳои табиӣ иҷрошавон ҳатмиро доир ба ҷорӣ намудан, тағйир додан ё қатъ кардани танзим, доир ба истифодаи усулҳои танзими мутобиқи Қонуни мазкур пешбинишуда, аз ҷумла доир ба муқаррар кардани тарифҳо қабул менамояд;

- дар доираи салоҳияти худ нисбати қонунвайронкунии мавҷудбудаи соҳаи монополияҳои табиӣ оид ба пешгирии вайронкунии Қонуни мазкур ва бартараф намудани оқибатҳои он қарор қабул менамояд;

- тарифҳои молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) танзимшавандаи субъектҳои монополияҳои табиӣ ё ҳадди ниҳии онҳоро бо назардошти талабот ба сифати онҳо, ки аз ҷониби мақомоти давлатӣ дар доираи салоҳияти онҳо муқаррар шудаанд, тасдиқ менамояд;

- ба субъектҳои монополияҳои табиӣ дар ин хусус амрҳои иҷрошавон ҳатмӣ медиҳад:

а) доир ба қатъи вайронкунии Қонуни мазкур, аз ҷумла доир ба бартараф намудани оқибатҳои он;

б) доир ба бастанӣ шартнома бо истеъмолкунандагоне, ки бояд ҳатман ба онҳо хизмат расонида шавад (маҳсулот пешниҳод карда шавад);

в) доир ба ворид намудани тағйирот ба шартномаҳо;

г) дар бораи ба буҷет гузаронидани тамоми маблағи фоидаи дар натиҷаи амалҳои вайрон кардани Қонуни мазкур бадастомада;

- ба мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ дар бораи бекор кардан ё тағйир додани қарорҳои қабулнамудаи онҳо, ки ба Қонуни мазкур мутобиқат надоранд, амриҳои иҷрошавон ҳатмиро раво мекунад;

- дар бораи ба Феҳрист дохил кардани субъектҳои монополияҳои табиӣ ва хориҷ кардан аз он қарор қабул мекунад;

- дар мавриди тағйири тарифҳои молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъектҳои монополияҳои табиӣ ташаббус зоҳир менамояд;

- бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон аз болои хариди анҷомдодаи субъектҳои монополияҳои табиӣ назорат менамояд;

- ба суд бо ариза муроҷиат менамояд ва инчунин дар суд ҳангоми баррасии парвандаҳои вобаста ба татбиқ ва вайрон кардани Қонуни мазкур иштирок менамояд;

- сметаи тарифии субъектҳои монополияҳои табииро ҳар сол тасдиқ менамояд;

- иҷро гардидани сметаи тарифиро аз ҷониби субъектҳои монополияҳои табиӣ назорат менамояд;

- дар мувофиқа бо мақомоти ваколатдор дар соҳаи фаъолияти нархгузорӣ тартиб ва шартҳои гузаронидани азнавнархгузорию воситаҳои асосии субъектҳои монополияҳои табииро тасдиқ менамояд;

- доир ба татбиқи қонунгузори Чумхурии Тоҷикистон дар бораи монополияҳои табиӣ тавзеҳот медиҳад;
- ваколатҳои дигареро, ки санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ муқаррар кардаанд, иҷро менамояд.

Моддаи 15. Ваколати мақомоти ваколатдор оид ба танзими бевоситаи манфиатҳои моликияти давлатӣ

Қонуни мазкур аз ҷониби мақомоти ваколатдор мустақиман нисбат ба манфиатҳои моликияти давлатӣ ҳангоми ба вуқӯъ пайвастанӣ фаъолияти зидди рақобат, сӯиистифодаи шароити бозор, мақоми бартариятдошта ё инҳисорӣ татбиқ мегардад. Чунин истифодаи ҳуқуқ бе даҳолати мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидораи маҳаллӣ анҷом дода мешавад. Даҳолати мазкур ҳамчун амале баррасӣ мегардад, ки рақобатро маҳдуд месозад ва муқаррароти Қонуни мазкурро вайрон мекунад.

Моддаи 16. Ҳуқуқи дарёфти маълумот дар бораи фаъолияти субъектҳои монополияи табиӣ

Бо мақсади иҷрои вазифаҳои мақомоти ваколатдор қормандони он ҳуқуқ доранд, ки дар бораи фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ, аз мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидораи маҳаллӣ, инчунин субъектҳои монополияҳои табиӣ маълумот талаб намоянд ва бе мамониат аз онҳо истифода баранд.

Субъектҳои монополияҳои табиӣ, мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидораи маҳаллӣ ўҳдадоранд, ки бо талаби мақомоти ваколатдор ҳуҷҷатҳои эътимодбахш, тавзеҳот дар шакли хаттӣ ё шифохӣ ва дигар иттилооти заруриро барои амалӣ гардонидани вазифаҳои мутобиқи Қонуни мазкур пешбинигардида пешкаш намоянд.

Маълумотҳое, ки сирри тижоратӣ доранд ва аз тарафи мақомоти ваколатдор дар асоси моддаи мазкур дастрас шудаанд, набояд ошкор гарданд.

Моддаи 17. Додани иттилоот аз тарафи мақомоти ваколатдор дар бораи қарорҳои қабулкардаи он

Мақомоти ваколатдор вазифадор аст, ки аз тариқи воситаҳои ахбори умум дар мӯҳлати сӣ рӯз баъд аз қабули қарори дахлдор иттилооти зеринро диҳад:

- дар бораи қарорҳои қабулкарда доир ба ҷорӣ намудан, тағйирот ё қатъи танзими фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ;
- дар бораи ба Феҳристи субъектҳои монополияҳои табиӣ дохил намудан ё хориҷ кардан аз он;
- дар бораи истифодаи усулҳои танзими фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ;
- дар бораи нишондиҳандаҳои мушаххас ва талаботе, ки аз ҷониби мақомоти ваколатдор ба субъектҳои монополияҳои табиӣ пешниҳод мегарданд;
- дар бораи ҳамаи ҳолатҳои ба ҷавобгарӣ кашида шудани шахсони масъул барои вайрон намудани Қонуни мазкур.

БОБИ 4. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои истеъмолкунандагон ва субъектҳои монополияи табиӣ

Моддаи 18. Ҳуқуқ ва ўҳдадориҳои субъекти монополияи табиӣ

Субъекти монополияи табиӣ ҳуқуқ дорад:

- ба мақомоти ваколатдор оид ба тасдиқи тарифи молҳои (қорҳои, хизматрасониҳои) танзимшаванда ё ҳадди ниҳии он дархост пешниҳод намояд;
- тарифҳои молҳои (қорҳои, хизматрасониҳои) пешниҳодшавандаро дар давраи амали тарифҳо бо мувофиқаи мақомоти ваколатдор барои ҳама истеъмолкунандагон паст намояд;
- ҳангоми аз ҷониби мақомоти ваколатдор қабул гардидани қароре, ки ба фаъолият ва мақоми ҳуқуқии он дахл дорад, пешниҳод манзур намояд;
- ба суд нисбат ба амали (беамалии) мақомоти ваколатдор, ки хилофи қонунгузори Чумхурии Тоҷикистон мебошад, шикоят кунад;

- ба мақомоти ваколатдор ё суд нисбат ба амали (беамалии) субъектҳои дигар, ки ба фаъолият, даромад, моликият ва мақоми ҳуқуқии он таъсир менамояд, шикоят кунад;
- аз дигар ҳуқуқҳое, ки санадҳои меъриии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудаанд, истифода барад.

Субъекти монополияи табиӣ ўҳдадорихои зеринро дорад:

- қарори мақомоти ваколатдорро, ки хилофи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон намебошад, иҷро кунад;
 - хизматрасонии умумии сифатан баланди истеъмолкунандагони молҳоро (корҳоро, хизматрасониҳоро) бо дарназардошти тарифҳои (нархҳои) муқаррарнамудаи мақомоти ваколатдор таъмин намояд;
 - ба истеъмолкунандагони молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табиӣ шароити баробар муҳайё намояд, ба истиснои ҳолатҳое, ки пешниҳоди молҳо (корҳо, хизматрасониҳо) бо назардошти имтиёзоти муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ гардидаанд;
 - мутобиқи қонунгузорӣ талаботи техникero, ки риоя намудани онҳо барои истеъмолкунандагон ҳатмӣ мебошад, муқаррар намояд;
 - хизматрасонии техникero гузаронад ва тамғазании асбобҳои ҳисобкуниро тибқи тартиби муқаррарнамудаи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин намояд;
 - тибқи талаби мақомоти ваколатдор ҳисоботи молиявӣ ва иттилооти дигари заруриро пешниҳод намояд;
 - усулҳо ва технологияи нисбатан самарабахши истеҳсол ва хизматрасонии монополияҳои табииро бо риояи принципҳои амнияти ҷамъиятӣ ва бехатарии шаҳрвандон интиҳоб намояд;
 - санҷиши молиявӣ ҳарсоларо (аудити ҳатмиро) аз ҷониби ташкилотҳои аудиторӣ (аудиторҳо) гузаронида, натиҷаҳои онро дар воситаҳои ахбори умум наشر намояд;
 - бо истеъмолкунандагон барои пешниҳоди молҳо (корҳо, хизматрасонӣ) шартнома бандад;
 - ба вайронкунии ҳуқуқи истеъмолкунандагон ҳангоми бастанӣ шартнома барои пешниҳоди молҳо (корҳо, хизматрасониҳо) роҳ надиҳад;
 - қабули пардохтҳоро аз истеъмолкунандагон барои молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) пешниҳодшуда ба воситаи кассаҳои худ, инчунин бонкҳо ва дигар ташкилотҳои молиявӣ таъмин намояд;
 - барои истеъмолкунандагон асбобҳои ҳисобкунии хизматрасониро насб намояд;
 - ба мақомоти ваколатдор сметаи тарифиро барои тасдиқ пешниҳод намояд.
- Субъектҳои монополияҳои табиӣ ўҳдадоранд, ки дастрасии бозори молҳоро муҳайё созанд ва (ё) молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) мутобиқи Қонуни мазкур танзимшавандаро тибқи талаботи қонунгузории зиддимонополӣ бе истифодаи шартҳои дискриминатсионӣ пешниҳод намоянд.

Моддаи 19. Ҳуқуқ ва ўҳдадорихои истеъмолкунандаи молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табиӣ

Истеъмолкунандаи молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табиӣ ҳуқуқ дорад:

- молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табииро тибқи тартиб ва тарифҳои муқаррарнамудаи мақомоти ваколатдор харидорӣ намояд, насби асбобҳои баҳисобгирандаро барои хизматрасонии воқеӣ талаб кунад;
- ба мақомоти ваколатдор дар хусуси ворид намудани тағйиру иловаҳо ба қарор, қабули қарори нав ё бекор кардани қарорҳои амалкунанда бо ариза муроҷиат намояд;
- нисбат ба амали (беамалии) мақомоти ваколатдор, инчунин қарори қабулнамудаи он ба суд шикоят кунад;
- ба мақомоти ваколатдор ва суд нисбат ба амали (беамалии) субъекти монополияи табиӣ, ки хилофи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон аст, шикоят кунад;
- дар муҳокимаи оммавии масъалаҳои ба фаъолияти субъектҳои монополияҳои табиӣ алоқаманд иштирок кунад;
- аз дигар ҳуқуқҳое, ки қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ намудааст, истифода

барод.

Истеъмолкунандаи молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) субъекти монополияи табиӣ ўҳдадор аст:

- саривақт ва дар ҳаҷми пурра арзиши молҳоро (корҳоро, хизматрасониҳоро), ки субъектҳои монополияи табиӣ фароҳам овардаанд, мутобиқи шартҳои шартномаи басташуда пардозад;

- талаботи техникiero, ки субъекти монополияи табиӣ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар намудааст, иҷро кунад.

БОБИ 5. Муқаррароти хотимаӣ

Моддаи 20. Хусусиятҳои азнавташкилкунӣ ва барҳамдиҳии субъекти монополияи табиӣ

Нисбати субъекти монополияи табиӣ расмиёти азнавташкилкунӣ ва барҳамдиҳӣ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқ мегарданд.

Бақайдгирии давлатӣ ва қайди баҳисобгирии субъекти монополияи табиӣ, инчунин бақайдгирии қатъи фаъолияти он аз ҷониби мақомоти бақайдгиранда танҳо бо мувофиқаи мақомоти ваколатдор амалӣ гардонидани мешаванд.

Нисбати субъекти монополияҳои табиӣ бо мақсади пешгирии таваққуф ё камшавии воқеии ҳаҷми молҳои (корҳои, хизматрасониҳои) пешниҳодшаванда расмиёти офиятӣ татбиқ шуданаш мумкин аст.

Моддаи 21. Асосҳои ҷаримабандии субъектҳои монополияҳои табиӣ барои вайрон намудани Қонуни мазкур

Субъектҳои монополияҳои табиӣ барои амалҳои (беамалии) зерин ҷаримабандӣ карда мешаванд:

- баланд кардани тарифҳои аз тарафи мақомоти ваколатдор муайяншуда - ба андозаи даҳ ҳазор **нишондиҳанда барои ҳисобҳо**;

- пешниҳод накардани гувоҳнома ба мақомоти ваколатдор - ба андозаи шашсад **нишондиҳанда барои ҳисобҳо**;

- иҷро накардани қарори (амри) аз тарафи мақомоти ваколатдор мутобиқи моддаи 14 Қонуни мазкур додашуда - ба андозаи ҳашт ҳазор **нишондиҳанда барои ҳисобҳо**;

- ба мақомоти ваколатдор пешниҳод кардани маълумоти нодуруст (носаҳеҳ, бардурӯғ) - ба андозаи ҳафтсад **нишондиҳанда барои ҳисобҳо**;

- дар мўҳлати муқарраргардида бо талаботи мақомоти ваколатдор пешниҳод накардани ҳуҷҷат ё дигар ахбор, ки барои фаъолияти кории он зарур мебошад - ба андозаи шашсад **нишондиҳанда барои ҳисобҳо**.

Маблағи ҷаримаи аз субъекти монополияҳои табиӣ ситонидашуда дар мўҳлати сӣ рӯзи баъди гирифтани қарор оид ба рӯёнидани он ба бучети ҷумҳуриявӣ пардохта мешавад.

Барои ҳар як рӯзи таъхири мўҳлати пардохт ноустуворона ба андозаи як фоизи маҷмӯи маблағи ҷарима ҳисоб карда мешавад.

Моддаи 22. Баррасии баҳсҳо

Баҳсҳое, ки оиди масъалаҳои муқаррароти Қонуни мазкур ба миён меоянд, аз тарафи суд баррасӣ карда мешаванд.

Моддаи 23. Ҷавобгарӣ барои вайрон кардани Қонуни мазкур

Шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ барои вайрон кардани Қонуни мазкур мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд.

Моддаи 24. Дар бораи аз эътибор соқит кардани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи монополияҳои табиӣ»

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 13 декабри соли 1997 «Дар бораи монополияҳои табиӣ»

(Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, соли 1997, № 23-24, мод. 358; соли 2001, № 4, мод. 146) аз эътибор соқит карда шавад.

Моддаи 25. Тартиби мавриди амал қарор додани Қонуни мазкур
Қонуни мазкур пас аз интишори расмӣ мавриди амал қарор дода шавад.

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Э.Раҳмонов

ш.Душанбе, 5 март соли 2007
№ 235
